Hoeforele[1]

PERSOANELE

(în ordinea intrării în scenă)
ORESTE, *fiul lui Agamemnon*
PYLADE, *prietenul lui Oreste*
CORUL hoeforelor
ELECTRA, *fiica lui Agamemnon*
UN SLUJITOR
CLITEMNESTRA, *regină în Argos*
DOICA *lui Oreste*
EGIST, *soţul reginei*
Slujitori, slujitoare, cetăţeni.
Fi
fundalul scenei cu trei porţi înfăţişază tot palatul Airîiilor. JJna din porţile laterale duce spre odăile femeilor^ In primul plan se ridică mormîntul lui Agamemnon. Prin stînga intră Oreste şi Pylade, veniţi pe ascuns în Argos.

ORESTE
Subpămîntene Hermes [2],,' caută spre tatăl meu căzut, fii tu mîntuitorul meu şi laolaltă-luptătorul căruia mă rog !
ifâtă-mă din nou în ţară, întors dintre străini"...
(Urcă pe mormîntul lui Agamemnon.)
Pe gorganul acestui mormînt, îi vestesc părintelui meu să-şi plece urechea şi să m-asculte.
(îşi retează din păr o şuviţă şi o aşază pe mormînt.)
închin o şuviţă de păr lui Inachos [4], rîui oare mi-a hrănit copilăria, şi încă una ca prinos de doliu...
N-am fost de faţă, tată, ca să mă tînguiesc la moartea ta, şi braţul meu nu l-am întins, cînd leşul tău a fost purtat afară din palat...
Ce-mi este dat să văd ?
Ce adunare de femei înaintează, îmbrăcate în veşminte negre ?
Ce nenorocire să cred că s-a mai îhtîmplat ?
Oare s-a prăbuşit peste aceste case o altă suferinţă sau poate mai degrabă să socot că femeile vin să-i aducă părintelui meu libaţiile care-i îndulcesc pe morţi.
Aşa pare să fie, nu altminteri.
îmi pare, că, într-adevăr, o văd şi pe Electra, pe sora mea cum vine, împovărată de un doliu mîhnit.
IP, Zeus, hărăzeşte-mi să răzbun uciderea tatălui meu, primeşte să lupţi alături de mine"!
Să ne dăm, Pylade, la o parte, să aflu desluşit ce vor
femeile sosind în şir de rugătoare'. (j *(Oreste şi Pylade se ascund în stingă, Ungă zidul l palatului. Intră Corul hoeforelor urmat de Electra. *• Femeile corului, roabe, poartă ulcioare cu prinoase funerare şi cupe.)*

CORUL Strofa I-
Am purces din palat la poruncă,
să însoţim cu bătăi de sprintene mîini
aceste prinoase funebre.
Iată, obrazele noastre
noi le-am crestat pîn' la sînge,
le-am însemnat din unghii
cu brazde proaspăt tăiate !
Inima noastră necontenit
se hrăneşte cu vaiete,
durerea sfîşie peplosul
care ne-nvăluie pieptul,
iar inul ţesăturii ţipă.
Ne-au copleşit năpaste mohorîte [5].
Antistrofa I

în răspicate cuvinte,
să-ţi facă părul măciucă,
profetul care-n lăcaşul acesta
grăieşte prin vise,
din somn răsuflînd răzbunare,
în toiul nopţii, din străfundul casei,
a slobozit un strigăt fioros,
care s-a prăbuşit asupritor
în iatacurile de femei [6].
Şi, judecind aceste vise,
tălmăcitori cu chezăşie de la zei
au dat de ştire despre morţii de sub glie
că sunt jigniţi şi aprig se răscoală
împotriva celor care i-au ucis.
96
Strofa II
Dorind fierbinte, prin această
cinstire — mai degrabă necinstire —
să gonească de la ea nenorocirea,
femeia certată cu zeii,
o, maică glie, ne-a trimis aici.
Ne temem să scăpăm asemenea cuvinte.
Oare se află ispăşire
pentru irositul sînge din ţarină ?
Io, vatră mult năpăstuită !
Io, casă năruită la pămînt!
Lipsit de soare, urgisit de oameni,
întunericul ne-nconjură lăcaşul
ai cărui domni s-au spulberat.
Antistrofa II
risipit evlavia de altădată, nebiruită, aprigă, nezdruncinată-n luptă, ce stăpînea poporul, pătrunzîndu-l prin inimă şi prin urechi. Astăzi frica bîntuie-n cetate. Norocul împlinit e pentru muritori un zeu, mai mult decît un zeu. însă Dreptatea cu ochii deschişi îi loveşte pe unii devreme, în ceasul lor de amiază, pe alţii-i copleşeşte cu dureri tîrzii, la hotarul de umbră al serii, altora pare că nu le împarte-osîndă nici noaptea.
Strofa III
Dar cînd sîngele a fost băut de glia hrănitoare, stropii răzbunători ai crimei se încheagă ; nici apa curgătoare nu-i mai spală. O şi mai cumplită durere e preţul | . amînăîii pedepsei, pentru făptaş izbucnirea nestăvilită a unui potop de necazuri*.
97
Antistrofa III
Cel care a pătruns cu sila
în iatacul unei fete logodite
la răul săvîrşit nu poate
să mai găsească vindecare.
Tot astfel, pe omul cu mîna mînjită de sînge,
nici rîurile toate,
unindu-şi drumurile într-o matcă,
nu vor putea să-l albească de pată.
Epodă
Iar noi, pe care zeii ne-au împresurat
cu grijile ce strîng cetatea
şi în robie [8] ne-au purtat, departe
de casa părintească,

suntem nevoite să urmăm
poruncile — şi drepte şi nedrepte —
ale celor domnitori asupra vieţii noastre,
şi-amarul inimii să ni-l înăbuşim
şi să lăcrimăm sub văluri
pentru zadarnicele sorţi
ce ne-au răpus stăpînii,
şi doliul să-l tăinuim
în sufletele noastre îngheţate.
i.| *în timpul cîntecului cadenţat al femeilor, Electra s-a oprit şi a rămas neclintită înaintea mormîntului. După un răgaz de tăcere, se întoarce şi se adresează Corului.)*
ELECTRA
Roabelor, ce ţineţi buna rînduială în palat, deoarece voi mergeţi cu mine laolaltă în acest alai de rugătoare, fiţi totodată sfetnicele mele.
Ce să rostesc, în timp ce-i torn libaţiile celui răposat, I ce vorbe ca să-i fiu pe plac, ce fel de rugă să-i cobor I tatălui meu ?
Să spun, oare, că vin cu daruri „pentru soţul iubit din partea iubitei soţii", din partea mamei mele ?
98
Nu mă încumet, nu ştiu cum să glăsuiesc, în timp ce torn acest prinos peste mormîntul părintelui meu, decît să-l rog, aşa cum se obişnuieşte printre oameni, să hărăzească „răsplată minunată" celor care îi trimit aceste daruri, o răsplată pe măsura nelegiuirii care l-a răpus.
Sau, în tăcere, poate, fără slavă, — deoarece la fel s-a stins şi tatăl meu — să răspîndesc libaţiile pe pămîntul însetat şi-apoi să plec, neîntorcînd privirea, după ce voi lepăda acest ulcior cum azvîrle cineva un vas lustral mînjit[9].
Ajutaţi-mă cu o povaţă, prietenele mele, de vreme ce împărtăşim aceeaşi ură în această casă. Nu vă fie teamă, nu-mi ascundeţi miezul inimilor voastre.
Aceeaşi soartă este pregătită omului, fie că-i liber, fie că-i în mîinile unui stăpîn.
Vorbiţi, vă rog, dacă aveţi să-mi daţi un sfat mai bun.
CORIFEUL[10]
Pentru mine mormîntul părintelui tău e sfînt ca un altar | îţi voi împărtăşi, deoarece îmi porunceşti, cuvîrrtul sufletului meu.
ELECTRA
Vorbeşte, dupăjcum te îndeamnă preţuirea
mormîntului tatii, 1
CORIFEUL
Toarnă şi roagă-te cu glas înalt pentru aceia care ţin la el.
ELECTRA Pe care dintre cei care-i Sunt dragi să-i amintesc ?
CORIFEUL Pe tine mai întîi şi pe oricine îl urăşte pe Egist.
99
ELECTRA
Mă voi ruga deci pentru voi şi pentru mine. CORIFEUL
Înţelege singură ce-am vrut să spun ! ELECTRA
Ce nume aş putea să mai adaug ?
COEIFEUL
Adu-ţi aminte de Oreste, deşi e alungat de-acasă !
ELECTRA Preabine zici, mi-ai luminat, şi nu oleacă, mintea.
CORIFEUL
Acum adu-ţi aminte şi de făptaşii crimei.
ELECTRA Nu ştiu ce trebuie să cer, învaţă-mă !
CORIFEUL (/Cere să vină cineva şi pentru ei, un zeu, un om.
ELECTRA Ce vrei să spui ? Judecător să vină sau răzbunător ?

CORIFEUL oşteşte limpede : un ucigaş, precum au fost şi ei !
ELECTRA în ochii zeilor, asemenea dorinţă nu ar fi nelegiuită ?
100
CORIFEUL
De ce ar fi ? Doar îi plăteşti vrăjmaşului : omor penţrujomor.
(Electra ia un vas din mîinile unei roabe hoejore, se purifică solemn cu apă lustrală şi începe să picure libaţiile pe mormînt.)
ELECTRA
Ascultă-mă, Subpămîntene Hermes, şi dă de ştire, vestitorule puternic al celor vii şi-al celor morţi : toţi cei din adîncul gliei, martorii sîngelui vărsat al părintelui, meu, şi însăşi Glia **, născătoarea tuturor fiinţelor, ce le hrăneşte şi le primeşte iarăşi în sine sămînţa, să-şi deschidă auzul la rugile mele !
Turnînd acest prinos de apă sfîntă celor duşi, îl chem pe tata şi rostesc :
„Fie-ţi de mine milă şi de iubitul tău Oreste, fă să ajungem iar stăpîni în casa noastră !
Acum suntem rătăcitori, vînduţi de mama ; în schimb,, ea şi-a luat ibovnic pe Egist, pe cel care a uneltit cu ea şi te-a ucis.
Din mine au făcut o roabă ; pe Oreste l-au surghiunit din toate bunurile sale, în timp ce ei, neruşinaţii, se bucură la nesfîrşit de slava şi de belşugul pentru care ai trudit.
întoarcă-se Oreste, adus de-o întîmplare norocoasă.
Aceasta-mi este rugăciunea, tată, s-o asculţi !
îngăduie să-mi fie sufletul mai înţelept decît al mamei şi mai evlavioase mîinile.
Iată, în privinţa noastră, ceea ce te rog.
Pentru duşmanii noştri, tată, trimite un răzbunător-, ca ucigaşii tăi, la rîndul lor, să piară tot ucişi, după dreptate.
Mă încredinţez în voia ta şi pentru vinovaţi rostesc blestem de moarte, dar nouă iscă-ne, dintru adîncuri, bucurie, cu ajutorul zeilor, al Gliei şi al Dreptăţii purtătoare de izbîndă !"
Iată-mi dorinţele fierbinţi în numele cărora torn aceste libaţii.
101
Voi împodobiţi-le cu tînguiri, după cum cere datina, cîntaţi cu glas înalt peanul mortului !
(Continuă să toarne libaţii. Corul izbucneşte într-un bocet agitat.)
CORUL
Plîngeţi cu hohote mari,
cu hohote de moarte, pentru stăpînul mort,
la meterezul[12] acesta de chinuri
şi bucurie.
Spălaţi ou lacrimile voastre
cumplita jertfă deşertată.
Ascultă, preamărite,
ascultă, stăpîne, chemarea
inimii noastre cernite !
Alelei, alelei !
Io, ce fel de om va veni
să dezrobească palatul,
un vajnic războinic,
mînuind săgeţile arcului scitic[13]
în vârtejul lui Ares,
încercat şi în lupta de-aproape,
cu spada,
cînd braţ, mîner şi tăiş lovesc dintr-odată.
ELECTRA
Pămîntul a sorbit libaţiile noastre, tata le-a primit. *(Brusc, îşi aţinteşte privirile în pămînt.)*
Dar. iată, sunt uimită ; să vă spun şi vouă.
CORIFEUL
Vorbeşte ! Mi se zbate inima de teamă.
ELECTRA '

< Văd pe mormînt un smoc de păr tăiat. 102
CORIFEUL Smoc de bărbat sau de fecioară încinsă peste şolduri " ?
ELECTRA Aceasta mi se pare lesne de ghicit.
CORIFEUL
Cei mai tineri, aşadar, îi luminează pe cei vîrstnici.
ELECTRA
Nimeni, afară de mine, nu şi-ar fi închinat şuviţa. CORIFEUL
Sunt plini de ură cei oare ar trebui să aducă un asemenea prinos de doliu.
ELECTRA Şuviţa, la culoare, se aseamănă leit...
CORIFEUL
Cu părul cui, aş vrea să ştiu. J ELECTRA
(ridîcînd părul tăiat şi apropiindu-l de al săull)

Cu al meu, culoarea e aceeaşi.
CORIFEUL

Nu cumva l-a închinat Oreste, pe ascuns ?
§§
i

103
ELECTRA
într-adevăr, aceste plete amintesc de părul lui Oreste. CORIFEUL
Cum de a cutezat să vină la mormînt ? ELECTRA
Poate că a trimis prin cineva şuviţa, spre a-l cinsti pe tata.
CORIFEUL
Ce vrei să spui ? Mă năpădeşte plînsul, la gîndul că nu va mai pune niciodată piciorul pe pămîntul ţării.
ELECTRA
Şi mie-mi năvăleşte-n inimă un val de fiere, ca o pătrunzătoare lovitură.
Din ochii mei curg lacrimi arzătoare, neistovită revărsare de furtună, cînd privesc şuviţa.
Cum aş putea să cred că este a unui alt bărbat din Argos ?
De-asemenea, e limpede că nu şi-a retezat-o ucigaşa, mama mea, deşi nu-i vrednică de numele acesta, deoarece-şi urăşte în chip nelegiuit copiii.
Dar cum să mă împac — şi fără dram de îndoială — cu gîndul că acest prinos l-a închinat Oreste, omul pentru mine cel mai drag ?
Şi totuşi mă răsfăţ întru nădejdea asta.
Vai, dacă cel puţin aceste fire ar avea o voce blîndă, ca de crainic, să nu mai fiu muncită între două bănuieli, să pot, încredinţată, fie să le azvîrl, cu scîrbă, dacă au fost tăiate de pe creştet de duşman, fie dacă sunt închinate de Oreste, să le socot, în jalea mea, drept o podoabă la mormînt şi o cinstire pentru tata !
Dar zeii ştiu, cînd îi chemăm în rugi, cum furtunile ne poartă în vîrtejuri ca pe nişte bieţi corăbieri, şi, dacă ei vor să ne scape, dintr-o sămînţă firavă, pot face să ţîşnească trunchiul uriaş al mîntuirii noastre.
(Se apleacă să aşeze cu grijă şuviţa de păr pe | mormînt şi descoperă urme proaspete de paşi.)
Şi iată încă o dovadă : urme de paşi ce seamănă cu paşii mei.
Se văd înscrise tălpile a doi bărbaţi, fără îndoială ale lui şi-ale tovarăşului său de drum ; călcîiele, tiparele picioarelor, cînd stai să le masori, sunt aidoma cu urmele mersului meu.
Mă năpădeşte frica, mintea mi se prăbuşeşte.
(Oreste iese din ascunzătoare, urmat de Pylade. La
■*vederea lor Electra, surprinsă, tresare.) £* ORESTE
Cere-le zeilor norocul să-ţi împlinească rugile de-a pururi !
ELECTRA
Ce mi-a fost oare hărăzit să dobîndesc prin voia zeilor ?
ORESTE

In faţa ta se află omul după care suspinai.
ELECTRA
Ştii tu pe cine îl chema inima mea ? ORESTE
Ştiu că îl aşteptai, nerăbdătoare, pe Oreste.
ELECTRA Şi rugile, în ce fel, mi s-au împlinit acum ?
104
105
ORESTE Eu sunt Oreste, nu mai căuta pe cineva mai drag.
ELECTRA Străine, nu cumva urzeşti o viclenie împotriva mea ?
ORESTE
înseamnă că aş unelti şi împotriva mea. ELECTRA
Poate că vrei să rîzi pe seama chinurilor mele. ORESTE
Ax însemna că-mi rîd şi de-ale mele. ELECTRA
Să fie cu adevărat Oreste cel care mă întîmpină aici prin glasul tău ?
ORESTE
Acum, cînd mă priveşti în faţă, tu şovăi să mă recunoşti, dar adineaori, doar cînd ai zărit şuviţa tăiată la mormînt în semn de jale, ai prins deodată aripi, crezînd că mă şi vezi aevea, şi tot aşa cînd, urmărind, ai cercetat tiparul paşilor.
Uite : pune-o la locul de unde a fost retezată această şuviţă din părul fratelui tău, atîta de asemănătoare cu pletele tale.
Iată şi-această pînză ţesută, lucrul mîinilor tale, priveşte-i desenul închipuind o vînătoare, înfiripat de bătăile spatei.
(Electra i se aruncă în braţe. El o împiedică să strige de bucurie.)
106
Păstrează-ţi cumpătul, să nu te pierzi de-atîta fericire ; ştiu bine că aici „scumpele noastre rude" ne duşmănesc amarnic [15].
ELECTRA
O, grijă preaiubită a vetrei părinteşti, speranţă într-un sîmbure de mîntuire atîta vreme plînsă, adună-ţi toată vlaga şi vei cîştiga palatul lui Atreu !
O, dulce ochi ce stăpîneşti din mine patru părţi, ursita mă sileşte să te agrăiesc cu numele de tată !
Ţie-ţi închin de-asemenea iubirea datorată mamei -— pe care o urăsc din toată inima —
■._§i_Ifigenieijjceler cu mlne"'o!e¨o~îamîn|a2jegfită fără milă.
""^îrrsîîrşîtln~tine-l desluşesc pe fratele~cel credincios care va face să fiu vrednică de slavă, numai să mă ajute Kratos [16], Dike şi-al treilea, din toţi cel mai de seamă, Zeus !
ORESTE
Zeus, vino, Zeus, şi caută spre chinurile noastre !
Prîveşte, puii vulturului şi-au pierdut părintele, l-au omorit încolăcirile şi înnodările unei năpîrci cumplite, foamea pustiitoare îi chinuieşte pe orfani, căci ei, fiind nevîrstnici, nu pot să-şi care pradă la cuibul părintesc.
La fel este destinul meu şi al Electrei, poţi recunoaşte şi în noi nişte copii lipsiţi de tată, alungaţi din casă deopotrivă amîndoi.
Dacă tu îngădui să se stingă stirpea unui om care ţi-a adus atîtea jertfe şi cinstiri bogate, unde vei mai afla o mină credincioasă care să-ţi închine daruri din belşug ?
Dacă tu faci să piară neamul vulturului, prin cine iN1 vei mai trimite muritorilor semne vrednice de crezare ?/j
Dacă tu laşi să se usuce, pînă la rădăcină, trunchiul acesta regesc, cine îţi va mai sluji altarele în zilele în care se sacrifică turme de boi ?
Ajută-ne, înalţă iar de la pămînt în slavă casa \ noastră, oricît ar fi să pară astăzi de surpată.
j
107
CORIFEUL

Copii, mîntuitori ai vetrei părinteşti, tăceţi, să nu v-audă cineva, copiii mei, şi de dragul limbuţiei să dea de veste totul celor ce au puterea.
Vedea-i-aş morţi, în vîlvătaia unui rug duhnind a smoală ! .
ORESTE
Nu mă va înşela oracolul cel preaputernic al lui ,'Loxias, care mi-a poruncit să trec peste această încercare şi m-a stîrnit cu ţipete înalte, şi m-a ameninţat cu munci în stare să îngheţe ficatul meu fierbinte [17], dacă, pe ucigaşii unui tată, nu îi voi face să se împărtăşească din aceeaşi soartă, dacă nu voi împlini porunca lui de a da moarte pentru moarte şi — ca un taur furios— de-a nu mă mulţumi cu pedepsele care despoaie numai de avere.
Altminteri, mi-a strigat, eu însumi voi fi osîndit să-mi macin scumpa viaţă în multe şi îngrozitoare chinuri.
Dînd oamenilor în vileag pornirea duhurilor mîniate de sub glie, el mi-a vestit acele boli îngrozitoare care înaintează pătrunzînd în cărnuri, leprele cu fălci sălbatice care rod din ceea ce fusese pînă deunăzi o fiinţă, în timp ce rănile se-acoperă cu peri cărunţi.
Şi glasul lui mi-a prevestit, de-asemenea, năvala Eriniilor iscate din sîngele împrăştiat al unui tată...
• '•••* • * • * * * • * * ' * * * . *
vedeniile care îşi rotesc în beznă ochii lucitori.
Cînd strigă după răzbunare morţii din acelaşi neam, întunecata suliţă a celor din adîncuri, — turbare şi zadarnică înfricoşare năpustită noaptea —■ zguduie şi nelinişteşte omul, pînă îl alungă din cetate, cu trupul sfîrtecat de-această ţepuşă de aramă [18].
Şi muritorul nu mai are parte de crater în scumpa deşertare de libaţii ; mînia tatălui ascunsă îl îndepărtează de altare, nu-l mai primeşte nimeni şi nu-i mai face loc în adăpostul său ; dispreţuit de toţi, fără prieteni, pînă la urmă piere, secătuit amarnic, de o

Oare trebuie să te supui unor asemenea oracole ?
Şi chiar dacă nu te supui, lucrarea sorţii tot se împlineşte.
Dar în mine, cu aceasta, se împacă numeroase \. năzuinţe ; mai întîi, porunca unui zeu, şi doliul cel mare după tata, nu mai spun că mă împinge lipsa de mijloace, însă mai ales dorinţa de-a nu-i lăsa pe oamenii cetăţii mele, pe muritorii cei mai renumiţi, care au răsturnat, cu suflete viteze, Troia, să fie slugi la o pereche de femei, căci, după inimă, e tot muiere şi Egist; şi dacă n-a aflat-o încă, se va încredinţa îndată.
(Se întorc cu toţii spre mormînt şi încep să-l invoce pe tatăl şi pe regele răposat.)
CORIFEUL
Puternice Moire, prin voi, din voinţa lui Zeus, totul se încheie pe calea dreptăţii !
„Limbii duşmane să i se răspundă cu limbă duşmană", iată ce strigăt înalţă Dike, cerînd să-şi facă fiecare datoria.
| „Lovitura de moarte să fie plătită cu lovitură de /-;'")] moarte ; vinovatul să îndure osînda", glăsuieşte un / L i proverb de trei ori vechi[19]. -J
ORESTE[20] Strofa I
O tatăl meu, sărmane tată,
oare prin ce cuvinte,
prin ce prinoase închinate
să ajung din depărtare
la patul care te închide ?
Lumina şi umbra împart
aceeaşi ursită.
Nu ne rămîne decît plînsul,
atîta cinste li se cade
Atrizilor uitaţi
la poarta casei lor închise.

CORUL Strofa II
Copile, dinţii rugului sălbatici
nu astîmpără şi duhul celui mort.
Intr-o zi mînia lui bufneşte.

Cînd mortul este jeluit,
pe loc răsare şi răzbunătorul!
Tînguirea dreaptă după un părinte,
după un om care a zămislit,
îl stîrneşte fără istovire,
adînc îl turbură de pretutindeni [21].

ELECTRA Antistrofa I

Acum te rog şi eu, ascultă-mi, tată, bocetele mult înlăcrimate. Amîndoi copiii tăi suspină mohorîtul threnos [22] la mormînt. Astăzi şi pe noi, numai o groapă ne primeşte, surghiuniţi şi rugători. Ce-i alinare într-acestea ? Ce-i soarta noastră decît chinuri ? Năpasta noastră oare-i neînvinsă ?

CORIFEUL

Dar din această întristare, într-o bună zi, dacă binevoieşte, un zeu are puterea să facă a ţîşni strigăte de mare bucurie.
în loc de a boci un threnos la mormînt, peanul nostru ar aduce înapoi în casele regale bucuria vinului de curînd amestecat în vase [23].

ORESTE Strofa III

De ce nu ai căzut
la Ilion sub ziduri, tată,
110
străpuns de-o lance lykiană [24] ?
Lăsîndu-ţi casa strălucind de faimă,
întemeindu-le copiilor,
pe drumurile lor, un trai
spre care să-şi întoarcă toată lumea ochii,
acum, te-ai odihni,
într-un tărîm de peste mare
sub o movilă-naltă,

destin pentru ai tăi mai lesne de-nduratj

CORUL Antistrofa II

Şi astfel, de acolo, de sub glie, iubit de cei ce te-^au iubit, sfîrşiţi întru mărire, ca şi tine, ai fi poruncit asupra lor, domn vrednic de cinstire sfîntă şi slujitor
al marilor stăpîni subpămînteni [25], căci basileu ai fost cît ai trăit, primind prin hotărîrea sorţii puterea armelor şi sceptrul de care oamenii ascultă [26].

ELECTRA Antistrofa III

Ba nu, în loc să fi căzut
sub zidurile Troiei, tată,
în mijlocul atîtor luptători
surpaţi de suliţi,
în loc să ţi se fi săpat mormînt
pe malul rîului Seamandros,
mai bine-ar fi pierit omorîtorii tăi [27],
iar noi aici am fi primit,
fără să îndurăm atîtea chinuri,
doar vestea că s-au stins
prin voia zeilor, departe.
111

CORIFEUL

Copilă, tu doreşti un lucru mai de preţ decît e aurul, mai mare decît fericirea de pe urmă, ursită I Hiperboreenilor [28].
Nu auziţi cum şuieră un bici cu două şfichiuri ?

Sprijinitorii noştri sunt aşternuţi sub glie, stăpînii au mîinile pline de sînge ; iar dacă soarta lui Agamemnon e urgisită, a odraslelor sale e şi mai amară.
ORESTE [29] Strofa IV
Cuvîntul acesta-mi străpunge urechea precum o săgeată. Zeus, o, Zeus ce faci să răsară, / din tărîmul adîncului, . J pînă la urmă, Năpasta / pentru omul cu mîini ticăloase, viclene, / chiar şi pe mama loveşte-o !
CORUL Strofa V
Fie-ne dat să-nălţăm
cu putere urletul sacru,
cînd bărbatul va fi-njunghiat
şi femeia jertfită [30] !
De ce să ne-ascundem pornirea ?
Aceasta prinde aripi oricum,
iar înaintea obrazelor noastre,
vîntul mîniei
şi-al urii nedescărcate
vuieşte năprasnic,
purces din inima noastră.

ELECTRA
Antistrofa IV
O, tu cel înflorind de vlagă, Zeus,
cînd va să cadă braţul tău ?
Vai, vai, loveşte capetele lor
şi aşterne încredere-n ţară !
Eu cer dreptate împotriva nedreptăţii.
Ascultă-mă, Glie,
ascultaţi-mă, Puteri Subpămîntene !
CORIFEUL
Nu, nu, este o lege : picăturile de sînge care au stropit ţărîna cer un nou prinos de sînge. Omorul o strigă, în numele celor răpuşi mai pe Erinys, să aducă moarte pentru moarte [31].
ORESTE [32] Strofa VI
Vai, vai, stăpîni ai lumii din adîncuri,
atotputernice Blesteme ale morţilor,
priviţi ce mai rămîne din Atrizi :
numai nemernica jale
şi-obida fugii de-acasă.
O, Zeus, încotro să ne-ntoarcem ?
CORUL Antistrofa V
Inima noastră se zbate din nou, cînd auzim atîta vaier. Rămînem scăzuţi de speranţe şi măruntaiele ni se întunecă, la fiecare vorbă suspinată, în schimb, rostirile vînjoase îndepărtează de la noi mîhnirea înth

şi totul, atunci,
ne pare a fi înspre bine.
ELECTRA Antistrofa VI
Ce-aş mai putea săvîrşi prţn cuvinte ? Să spun suferinţele ce le-ndurăm din pricina mamei ? Să-ncerc să le alin ? Dar ele nu mai pot să fie molcomite. Prin mama, inima mea s-a schimbat într-un lup sîngeros şi flămînd. *(După un răgaz de linişte, Corul izbucneşte mai năpraznic, femeile izbindu-şi pieptul cu pumnii.)*
CORUL [3S] i Strofa I
Lovimu-ne faţa şi pieptul
în ritm de threnos arian.
Iată, mîinile noastre fără istov ropotesc
în felul bocitoarelor din Kissia [34],
înmulţind bătăile mereu,

lovind de sus, cît mai de sus,
de durere făcînd să vuiască
frunţile noastre sărmane.
ELECTRA
Io, io,
nemernică mamă sfruntată,
ai săvîrşit cumplite funeralii,
ai îngropat un rege fără plînsul
şi doliul cetăţii,
un soţ fără prisos de lacrimi !

ORESTE Strofa II
Mi-ai depănat nelegiuirea toată.
Ea s-a purtat în chip-nelegiuit
cu tatăl meu, dar pentru asta
va ispăşi, mă jur pe zei,
mă jur pe braţul meu !
Intîi să o răpun şi-apoi să mor !
CORUL /■ Antistrofa II
De vrei să ştii, a schilodit cadavrul[35]
şi l-a-ngropat aşa ciuntit,
voind să hărăzească vieţii tale
o soartă greu de îndurat.
Ai auzit acum nelegiuirea
purtării sale faţă de-Agamemnon.
ELECTRA
Antistrofa I
Tu depeni ursita părintelui meu. Dar şi pe mine m-au îndepărtat, m-au umilit şi necinstit, oprindu-mă să intru la altarul casei, ca pe un cîine înrăit. Şi lacrimile mele,
mai lesne izvorînd decît surîsul meu, mi le-ascundeam, ca să mă irosesc în plîns amarnic şi-n suspine. Auzi-le toate acestea şi scrie-le-n inima ta !
CORUL
Sorie-le, şi prin urechile tale primeşte-mi sfatul, să-ţi coboare

v.
pînă la prundul liniştit al gîndului. lata ce trebuia să ştii despre trecut. Inveţe-te mînia viitorul ! Se cade să intri în luptă cu furie neîmblînzită.
ORESTE Strofa I
Tată, te chem, ajută-ţi copiii ! ELECTRA
Tată, te chem, năpădită de plîns ! CORUL
Şi glasurile cetei noastre sună cu glasurile lor. Ascultă-ne, ieşi la lumină, dă-ne-ajutor să învingem duşmanii[36].
ORESTE Antistrofa I
Ares luptă cu Ares, Dike o-nfruntă pe Dike. ELECTRA
Daţi, zeilor, după dreptate, o hotărîre dreaptă CORUL
Ne străbate un tremur, cînd auzim chemările voastre fierbinţi. Destul a zăbovit ursita. Fie s-o grăbească ruga noastră !
Strofa II
O, neam cu dureri înnăscute,
lovituri străine de muze
şi pline de sînge
ale Năpastei !
Io, temeri jalnice şi greu de alinat,
io, chinuri fără capăt !

Antistrofa II
Leacul atâtor nevoi îl ascunde
în sine palatul acesta.
Nu din afară, ci dinăuntru
va fi să-l câştige,
prin ceartă crudă, sângeroasă.
Acesta-i imnul zeilor de subpămînt !
CORIFEUL
O fericiţilor subpămînteni, ascultaţi-le ruga, trimiteţi-le, cu îngăduinţă, ocrotirea voastră copiilor acestora, spre biruinţă !
(Oreste şi Electra se urcă pe mormînt, îşi pleacă genunchii şi rostesc, bătînd în pămînt cu mîinile :)
ORESTE
Tată, tu care ai avut o moarte nevrednică de-un
basileu, te rog, fă să domnesc în casa ta.
f
ELECTRA
Iată ce aştept şi eu din parte-ţi, tată : alungă de la mine marea mea osîndă şi dă-i-o lui Egist !
ORESTE
Astfel, oamenii îţi vor întemeia ospăţuri sacre, altminteri nu vei avea parte de cinstire, în ziua praznicelor grase închinate de această ţară pe altare fumegînde.
116
117
!
ELECTHA
Iar eu, din partea mea de zestre neatinsă, îţi voi turna prinoase în ziua nunţii mele, cînd va fi să plec din casa părintească, şi mai presus de toate, am să-ţi cinstesc mormîntul cu evlavie.
ORESTE
Deschide-te, pămînt, în toiul luptei, tata vrea să stea de veghe !
ELECTRA
Trimite-ne o mîndră biruinţă, Persephassa [37] ! ORESTE
Adu-ţi aminte, tată, de baia-n care te-au înjunghiat.
ELECTRA
Adu-ţi aminte de năvodul împletit de ei cu viclenie. || ORESTE
De lanţurile fără bronz în care te-au cuprins.
ELECTRA . De pînzele făţarnice ale neruşinatei uneltiri.
ORESTE /Tată, nu te turbură până la urmă jignirile acestea?
ELECTRA
Nu îţi ridici pînă la urmă creştetul iubit ? 118
ORESTE
Trimite Dreptatea să lupte alături de cei care ţi-s dragi sau lasă-i, mai degrabă, să lovească, precum ai fost lovit şi tu, dacă, fiind înfrînt odinioară, vrei să învingi la rîndul tău.

ELECTRA
Ascultă-mi strigătul cel de pe urmă, tată !
Iată-ţi odraslele adăpostite la mormînt, ai milă de fiica ta şi de feciorul tău, nu îngădui să piară sămînţa Pelopizilor [3S] !
Prin ei nu te vei stinge cu toate că eşti mort.
ORESTE
Copiii mîntuie de moarte numele unui bărbat vestit, la fel cum plutele, ţinînd năvodul, trag din adîncul apei ochiurile tortului de in.
Auzi-mă, aceste gemete, aici, sunt pentru tine ; împlinindu-mi ruga, te salvezi pe tine însuţi.
(Fraţii se ridică în picioare şi coboară de pe movila mormîntului.)
• CORIFEUL
Rugăciunea voastră lungă, fără cusur faţă de datini, a revărsat cinstirea cuvenită peste acest

mormînt, la care pînă astăzi nu s-a plîns.
Şi-acum, deoarece voinţa ta s-a ridicat să făptuiască, înfăptuieşte şi măsoară-te cu duhul sorţii !
ORESTE
Aşa va fi ; dar mi cred că mă aflu dincolo de drum, dacă întreb de ce, din ce temei, a trimis libaţiile Clitemnestra, ca să aline prea tîrziu un rău ce nu mai poate fi tămăduit.
I-a făcut o danie măruntă unui mort fără simţire ?[9].
119
N-am cum să preţuiesc aceste daruri, însă ştiu că sunt mai prejos decît păcatul săvîrşit.
N-are decît să-şi verse cineva deodată bunurile toate, drept ispăşire pentr-un singur fir de sînge ; truda sa va fi zadarnică ; acesta-i adevărul ! *i* Dar, dacă ştii, te rog vorbeşte-mi despre ceea ce s-a intîmplat.
CORIFEUL
Copile, ştiu, eram acolo.
Stîrnită, ca în fiecare noapte, de vise şi de spaime, femeia fără dumnezeu a ţîşnit din aşternut şi, a trimis prinoasele acestea.
ORESTE
Dar visul ei poţi să mi-l povesteşti ? CORIFEUL
Se făcea că a născut un şarpe, ne mărturisea. ORESTE
Spune-mi sfîrşitul ! Visul cum s-a încheiat ? CORIFEUL
Pe şarpe îl adăpostea în scutece, ca pe un prunc.
ORESTE
Şi ce mînca jivina nounăscută ?
CORIFEUL li întindea, în vis, regina sînul.
ORESTE Şi sînul cum scăpa nesfîrtecat de lighioană ?
120 ;:. „-■ ,..,-, •-,
CORIFEUL Ba nu, cu laptele sugea şi sînge închegat.
ORESTE Iată o arătare ce nu pare să fie fără rost.
CORIFEUL ■
Deodată, se smulge din vis, înalţă un strigăt de groază şi, grabnic, numeroase torţe, cărora bezna le orbise ochii, izbucnesc la ţipătul stăpîmii în palat.
Şi-atunci trimite darurile funerare, cu speranţa unui leac în stare să-i tămăduiască rănile.
ORESTE
Ei bine, rog această glie şi mormîntul tatii, să-mi fie dat ca eu să împlinesc visul acela.
Iată, ţi—1 tălmăcesc, aşa încît să se potrivească fără greş.
Dacă, părăsind acelaşi pîntec ca şi mine, şarpele, asemenea unui copil, s-a învelit în scutece şi-a prins cu gura sînul care m-a hrănit odinioară, amestecînd un cheag de sînge în laptele cel scump al mamei, în timp ce ea striga, înfricoşată, de durere, e semn că trebuie acum, de vreme ce i-a dat să sugă monstrului de spaimă, să-mi dea şi mie sînge şi să piară, căci eu, balaurul, am s-o ucid, precum s-a prevestit în visul ei.
CORIFEUL
Eu te socot, în legătură cu aceasta, un profet care citeşte în minuni. Aşa să fie !
Şi-acum, dă-le porunci prietenilor tăi, spune-le unora ce trebuie să facă şi altora de ce să se ferească.
ORESTE
Răspunsul meu e limpede.
Tu, soră, intră în palat; iară pe voi vă rog, ascundeţi gîndurile mele, încît, după cum ei au omorît prin
121
viclenie un erou înconjurat de-atîta cinste, şi ei să moară tot prin viclenie, prinşi în acelaşi laţ, aşa~cum a prezis Loxias, stăpînul meu Apolo, ghicitorul pînă azi nemincinos.
Luînd înfăţişare de străin şi arătînd întocmai ca un călător, voi sosi la poarta curţii cu Pylade —

oaspete nou al casei lîngă oaspetele vechi[40].
Amîndoi ne vom sluji de graiul celor din Parnas, îngînînd rostirea fokeenilor.
Desigur, nici un paznic de la porţi nu ne va primi cu inimă deschisă, prea tare bîntuie prin casă duhul spaimei !
Dar vom rămîne locului, pentru ca vreun trecător, văzîndu-ne cum stăm afară, să rostească : „Egist, pe rugător de ce îl ţine pe la uşi, de vreme ce, aflîndu-se-n cetate, i se poate da de ştire ?"
Iar eu, îndată ce voi trece pragul porţilor lăuntrice, de-l voi găsi şezînd pe tronul tatii, sau, şi mai bine, dacă va pofti chiar el din gură să-mi grăiască şi se va ivi în faţa mea, oricum, să ştii, mai înainte să întrebe : „Din ce ţară e oaspetele nostru ?", voi face din el un cadavru [41], înfăşurîndu-l în aramă sprintenă, şi Erinys, ghiftuită de omoruri, va veni să soarbă, neamestecată, băutura sîngelui vărsat a treia oară [42].
Aşadar, tu bagă de seamă, Electra, la cele din lăuntrul casei, ca toate să se potrivească fără greşeală cu întregul.
(Corului:)
Vouă vă cer să vă folosiţi cu grijă limba, tăcînd la timpul cuvenit, vorbind numai cînd e nevoie.
(Arătînd spre mormînt:)
Cît pentru celelalte, eu îl rog pe tata să vegheze şi să-mi ocrotească sabia în lupte.
(Iese prin stingă împreună cu Pylade. Electra intră în palat.)
CORUL « Strofa I ;_
Glia. hrăneşte nenumărate /dihănii de spaimă,

braţele mării leagănă monştri cumpliţi pentru oameni, trec meteori de foc la mijloc de cer şi pămînt, bat vijelii de temut, spulberînd jivine şi păsări.
Antistrofa I
Dar, dincolo de toate,
cine ar şti să spună
îndrăzneala bărbatului neînfrînată,
iubirile sfruntate,
ce pururi aduc prăbuşire,
ale femeilor cu inimi
atotcutezătoare ?
Unirea ce leagă perechile
este învinsă de dragostea cea fără dragoste,
iscată de pofta femelei,
neistovită,
atît la muritori cît şi la fiare.
Strofa II
Cei cărora nu le-au zburat
legendele din suflet,
îşi aduc aminte de focul viclean
aprins odinioară de fiica
lui Thestios [44] oare a mistuit în flăcări,
ucigaşă a rodului său,
tăciunele roşu ca sîngele,
menit să dăinuie cît fiul ei,
să-i măsoare trecerea prin viaţă,
de cînd i-a fost purcesul
din trupul maică-si, ţipînd,
pînă la ziua sorocită.
Antistrofa II
De-asemeni, muritorii îşi aduc aminte de urgisita, sîngeroasa Skylla [45],

ce şi-a ucis părintele de dragul
unor duşmani, cînd, amăgită

cu brăţări făurite din aur cretan,
ou daruri din partea lui Minos,
a smuls ■— căţea neruşinată ! —
părul nemuririi
din creştetul lui Nisos,
în timp ce răsufla adînc
în somnu-i fără grijă, '
şi Hermes l-a-nşfăcat îndată [46] !
Strofa III
Iar dacă s-a-ntîmplat să depanăm
atîtea mişelii amare,
să spunem şi despre soţia cruntă,
— o piază-rea pentru această casă —-
despre viclenia unei inimi de muiere
pornită împotriva unui purtător de arme,
împotriva unui basileu slăvit,
pentru mînia lui, chiar de duşmani,
în schimb, să preamărim acele
paşnice vetre, în care femeia
domneşte fără sfruntare.
Antistrofa III
Dintre atîtea crime ticăloase,
în frunte se află cea săvîrşită la Lemnos.
Glasul poporului o blestemă.
Şi astăzi cele mai cumplite cazne
poarte numele de lemniene [47].
Neamul în care s-a-ntîmplat acest omor
s-a stins, urît de zei,
dispreţuit de oameni.
Nu e nimeni să se-nchine
la ceea ce urăşte Cerul.
Dintre atîtea crime a mai rămas vreuna
să n-o fi amintit pe drept ?
Strofa IV
Spada cu vîrful amarnic rănind
loveşte pieptul şi-l străpunge
în numele Dreptăţii.
Este oprit de lege
să striveşti în picioare,
să necinsteşti în chip nelegiuit
falnica slavă a lui Zeus !
Antistrofa IV
In vreme ce se năruie temeiul
altarului zeiţei Dike,
Sorocul îşi ascute sabia de-aramă.
Iată copilul vechilor omoruri[48]
pătrunde în palat, adus
de-aceea care va spăla
cu timpul prihănirea,
de vestita Erinys
plină de gînduri ascunse.

(Oreste reintră cu Pylade, urmat de cîţiva slujitori care le poartă poverile şi începe să bată in poarta centrală a palatului.)
ORESTE

t

Sclavule, hei sclavule, n-auzi cum bat la poarta curţii ?
Nu-i nimeni înăuntru ?
Sclavule, hei, sclavule, încă o lovitură !
A treia oară chem, să iasă cineva dacă palatul, sub stăpînirea lui Egist, cunoaşte ospeţia !
(Poarta se deschide.)
UN SLUJITOR
Iată că te-am auzit. Din ce loc eşti, străine, de unde ne soseşti ?
124
125
ORESTE
Vesteşte-le stăpînilor palatului, cărora vin să le aduc o ştire nouă ; însă, grăbeşte-te deoarece şi carul nopţii cel întunecat înaintează şi cade ora cînd drumeţul sloboade ancora-n lăcaşuri la gazde primitoare.
Tu spune-le :
„Binevoiască să se-arate vreunul dintre diriguitorii acestei aşezări, o femeie, care e aici stăpînă, sau mai degrabă un bărbat.
Aşa, cît timp vom zăbovi grăind, nici o sfială nu ne va umbri cuvintele ; bărbaţii, între ei, vorbesc neturburaţi, rostirea lor e desluşită."
(Din odăile femeilor ies Clitemnestra şi însoţitoarele sale.)
CLITEMNESTRA
Spuneţi-mi,.străinilor, de ce aveţi nevoie.
In palatul nostru veţi afla tot ceea ce vi se cuvine : o baie caldă şi un aşternut, care să vă aline oboseala, întîmpinarea unor feţe binevoitoare.
Dar dacă trebuie să duceţi la bun sfîrşit un sfat de taină, aceasta-i îndeletnicire de bărbaţi şi-am să-i dau de ştire lui.
ORESTE
Sunt un străin din Daulis [49], din Fokida.
Şi cînd veneam pe cale către Argos, purtîndu-mi singur toată povara de drumeţ [50], precum o port şi-aci, în locul unde, în sfîrşit, îmi voi deshăma picioarele, mi se alătură, deodată, un bărbat, fără să mă cunoască fără să-l cunosc, iar după ce-mi grăieşte despre călătoria sa şi mă descoase şi despre a mea, Strophios Fokeanul — din vorbă-n vorbă am aflat cum se numeşte — iată ce-mi zice :
„Deoarece călătoreşti la Argos, străine, aminteşte-ţi, fără greş, să le veşteşti părinţilor lui Oreste că fiul lor e mort; deci nu uita, te rog !
126
Oare, printre neamurile sale, va birui părerea de a-l strămuta în glia ţării, sau, dimpotrivă, de a-l îngropa la noi pe cel cu totul şi de-a pururi oaspetele nostru.
Adu-mi, la întoarcere, porunca lor !
Acum cenuşa omului, jelită după cuviinţă, zace în pîntecele unei urne de aramă."
/
Ţi-am povestit ce mi-a fost dat să aflu.
Nu ştiu dacă vorbesc, dintre ai săi, cu cineva de seamă, gata să înţeleagă, dar aceea care l-a născut desigur ştie g§
CLITEMNESTRA
Nenorocire mie !
Spusele tale au desăvîrşit ruina noastră.

O, Blestem de neînlăturat, căzut peste aceste case, atît de mult ne-atinge ochiul tău !
Tu pătrunzi cu săgeţile tale bine ţintite ceea ce socoteam că e departe şi adăpostit!
Tu mă despoi de toţi ai mei, atotulsărmana de mine !
Deci astăzi este rîndul lui Oreste, cel înzestrat cu prevederea de a-şi fi tras la timp piciorul din mlaştina de moarte |„s-a mistuit Oreste, ultima speranţă în stare să aducă în această casă alinare şi limpede înveselire !

ORESTE

Aş fi voit la gazde atît de binevoitoare să pot veni cu veşti mai luminoase, ca să le dau prilejul de a mă cunoaşte şi ca să mă pot îndestula cu ospeţia lor.
Oare cine poartă mai vîrtos de grijă decît gazda pentru oaspeţi ?
Dar aş fi socotit, în inima mea, drept lipsă de evlavie, să nu-mi îndeplinesc însărcinarea pe lîngă prieteni, odată ce-am făgăduit[52] şi după ce am fost primit atît de bine.

CLITEMNESTRA

Nu ne vom purta cu tine mai prejos decît îţi este vrednicia ; te vom primi în casă cu prietenie nescăzută.
Un altul, orişieum, ar fi venit să ne aducă vestea.
Dar iată, pentru călătorii care s-au ostenit o zi întreagă, e vremea să ne dăm silinţă pe măsura drumului cel lung al lor.
(Unui slujitor.)
Călăuzeşte-l în odăile pentru bărbaţii oaspeţi, împreună cu însoţitorii şi cu slujitori» săi, şi-acolo să găsească tot ce este cuvenit în casa noastră.
Ai grijă, să-mplineşti porunca mea întocmai, altminteri vei da seama !
(Slujitorul li călăuzeşte pe Oreste şi Pylade în palat prin poarta centrală.)
Iar eu am să-l înştiinţez de totul pe omul oare ştăpîneşte în palat şi, cum nu ducem lipsă de prieteni, ne vom sfătui în privinţa celor petrecute.
(Se retrage cu mita în odăile femeilor.)

CORIFEUL

Dragele mele şi captivele acestei case, de ce întîrziem să-l sprijinim pe Oreste cu singura noastră putere, a gurilor noastre ?
O, glie sfîntă, sfîntă movilă funerară, îngrămădire ce acoperi leşul regesc al căpeteniei atîtor nave, acum să ne dai ascultare, acum să ne dai ajutor !
Acum e vremea să-şi întindă capcanele Peitho [53], iar Hermes cel Subpământean, Hermes cel înnoptat, să cârmuiască luptele de săbii ucigaşe.
(Din odăile femeilor se iveşte doica lui Oreste.)
Fără îndoială, bărbatul acela, străinul, pune la cale o năpastă. / lat-o pe doica lui Oreste, toată numai lacrimi.
Unde te duci, Kilissa [54], dincolo de porţile palatului ?
Durerea ta este ca o tovarăşă de drum nearvunită[55].

DOICA

„Străinii cît mai grabnic îl cheamă pe Egist, pentru ca, venind, să afle noua veste, bărbat de la bărbat şi desluşit", — aşa sună porunca doamnei mele.
în faţa slugilor ea se arată cu obraz întunecat, dar în adîncurile ochilor îi licăre surâsul, căci pentru dânsa lucrurile se petrec spre bine, în vreme ce pentru acest palat spre toată prăbuşirea, aşa cum au vestit-o limpede străinii.
Desigur, sufletul îi va sălta de bucurie lui Egist, îndată ce va fi să afle noutatea.
Dar eu, biata de mine... Cîte suferinţe vechi s-au prăbuşit asupritoare peste casa lui Atreu şi mi-au îndurerat odinioară inima din piept !
Totuşi, niciodată nu mi-a fost hărăzit să îndur asemenea durere.
Prin celelalte rele, cu răbdare, am ştiut să trec.

Dar scumpul meu Oreste, grija vieţii mele, pe care l-am primit cînd a ieşit din trupul maică-si şi l-am hrănit [56] !.
Şi cazna strigătelor sale ascuţite care mă chemau în fiecare noapte !
Să fi fost atîta suferinţă în zadar ?
Făptura fără minte se cuvine să o creşti ca pe-o jivină, şi cum să nu ; să te împaci ou nazurile sale !
Pruncul înfăşat nu cuvântează cînd îl încearcă foamea, setea, sau cînd îl trece udul ; pînteoele tînăr al copilului nu dă socoteală nimănui.
Trebuie să fii oleacă ghicitoare, şi eu — de ce nu aş mărturisi-o ? — m-am înşelat de multe ori, aşa că toată vremea limpezeam la scutece ; şi doica şi spălătoreasă trudeau pentru acelaşi ţel.
Dar mă simţeam în, stare să duc la împlinire amândouă muncile, deoarece-l primisem pe Oreste să-i port de grijă pentru taică-său.
Şi astăzi aflu că e mort, biata de mine !
Dar să mă duc să dau de omul care a nimicit acest lăcaş.
El va primi, desigur, cu bucurie ştirea.
129
CORIFEUL
Şi cum îi cere Clitemnestra, în cel fel, să vină ? DOICA
în ce fel ? Intreabă-mă din nou, să înţeleg mai bine !
CORIFEUL
împreună cu străjile sale sau singur, neîntovărăşit ? DOICA
Ea îi cere să-şi aducă însoţitorii purtători de' lănci. CORIFEUL
Nu-i da de ştire asta unui stăpîn pe care îl urăşti ! Să vină singur, să se poată înţelege cu străinii, fără să-i înspăimînte.
încunoştinţează-l cît mai repede, cu inima voioasă. De crainic ţine biruinţa unui gînd ascuns.
DOICA
Cum să te mai aştepţi la bine acum, după aceste veşti ?
CORIFEUL
Zeus poate să preschimbe relele în bucurii. DOICA
Cum oare, cînd s-a stins Oreste, nădejdea casei noastre ?
CORIFEUL
Nu încă ; doar un ghicitor nătîng ar crede asta. **130**

DOICA
Ce vrei să spui ? Ai altă ştire decît cele care s-au rostit aici ?
CORIFEUL
Pleacă, împlineşte-ţi munca, du-le ştirea ce ţi-a fost încredinţată.
Lasă în seama zeilor ceea ce trebuie să cadă-n seama lor !

DOICA **f** \Purced şi-am să urmez îndemnurile tale.
untoarcă-se totul spre bine, prin harul divin !
f Doica iese prin dreapta.) - v .
CORUL [57] Strofa I
Rugămu-te fierbinte, Zeus, părinte-al zeilor Olimpieni,
ajută-l să-şi frîngă duşmanii pe cel dinăuntrul palatului [58], Zeus, y stîrneşte-l, întăreşte-l şi-ţi va-nchina din suflet răsplată îndoită, întreită.
Antistrofa I
Priveşte mândrul bidiviu, orfanul unui ţie scump erou, înhămat la carul suferinţei !
Ajută-l să-şi frîngă duşmanii
pe cel dinăuntrul palatului, Zeus,
stîrneşte-4, întăreşte-l

131
şi-ţi va închina din suflet răsplată îndoită, întreită.
Strofa II
Şi voi, care aveţi sălaş
în locul din casă cel mai adînc [59],
în străluciri bucuroase de aur [60],
ascultaţi-ne, zei binevoitori,
şi haideţi.........
sîngele nelegiuirilor de ieri spălaţi-l cu o proaspătă osîndă ! Bătrîna crimă în palat să nu mai odrăslească !
Apolo, care locuieşti __
frumoasa ctitorie din prea jma-nf ricoşatei guri [61], înalţă creştetul acestei case de erou, fă-o să vadă iar, cu ochii dragi, soarele aprins al libertăţii răsărind din pînza de-ntuneric !
Antistrofa II
Dă-ne, rugămu-te, şi ajutorul tău, după dreptate, Hermes, fiu al Maiei ; nime nu ştie ca tine să ducă-nainte o faptă, suflînd prielnice vînturi....
Tu poţi, rostind un turbure cuvînt,
să-ntinzi peste ochi o beznă de noapte [62]
pe care nici ziua n-o mai topeşte. ,
Apolo, care locuieşti
frumoasa ctitorie
din prea jma-nf ricoşatei guri,
înalţă creştetul acestei case de erou,
fă-o să vadă iar, cu ochii dragi,
soarele aprins al libertăţii
răsărind din pînza de-ntuneric ! ţ
132
Strofa III
Atunci, slăvind descătuşarea casei vom răspîndi, cadenţat, prin cetate ţipetele noastre femeieşti, la iscarea vânturilor bune.
Fie să biruim ! **Câştigul,**
cîştigul nostru e să-ndepărtăm
Năpasta de la cei care ni-s dragi.
Nu pregeta, Oreste !
Cînd vei ajunge-n pragul faptei
şi ea va ţipa către tine : „Copile",
spune-i cu voce înaltă
ce strigă părintele tău dintre morţi
şi, neabătut, împlineşte
lucrarea năpraznicei Ate !
Antistrofa III
Purtînd în piept o inimă nezdruncinată ca Perseu, cu gîndul la cei dragi ai tăi de sub pămînt şi de deasupra
chiar dacă te încarci cu sînge, spulbero pe vinovata de omor [63] ! Nu pregeta, Oreste ! Cînd vei ajunge-n pragul faptei şi ea va ţipa către tine : „Copile !", spune-i cu voce înaltă ce strigă părintele tău dintre morţi şi, neabătut, împlineşte lucrarea năpraznicei Ate ! *(Egist intră prin dreapta, urmat numai de un slujitor.)*
EGIST
f
Iată, nu vin aici neispitit, ci chemat de o înştiinţare. M-am lăsat învins de spusa că nişte călători străini
133
au sosit cu vestea, câtuşi de puţin dorită, a morţii lui Oreste.
A se îngreuna cu-asemenea povară este un prilej aducător de spaimă pentru acest lăcaş atîta de bătut şi de însîngerat din pricina omorului cel dintru început.

Oare să cred adevărată ştirea, văzută chiar cu ochii ?
Nu sunt cumva numai rostiri înfricoşate de femei, care ţîşnesc, prind aripi şi apoi se risipesc fără fiinţă ?
Ce poţi să-mi spui despre aceasta, ceva care să sune desluşit în mintea mea ?
CORIFEUL
Am auzit vorbindu-se şi noi, dar intră în palat şi află întrebîndu-i pe străini.
Nici un vestitor nu poate să-l întreacă pe bărbatul care se încredinţează, la faţa locului, pe sine însuşi.
EGIST
Tot astfel vreau şi eu : să-l văd şi să-l descos pe sol.
Se găsea şi el în preajma lui Oreste cînd a fost să moară sau cuvîntează doar după un zvon învolburat.
Nu va izbuti să amăgească vederea limpede a minţii mele.
(Intră in palat prin poarta centrală.)
CORIFEUL
Zeus, o Zeus, ce să rostim ?
Cum să ne începem rugăciunea, strigarea către zei ?
Din toiul rugii cum să spunem cît mai potrivit ce se cuvine ?
Acum e clipa săbiilor ucigaşe de bărbaţi, care se vor mînji ou sînge, desăvîrşind pentru vecie ruina caselor lui Agamemnon !
Sau, poate, dimpotrivă, fiul său, făcînd să izbucnească focul şi lumina libertăţii, va dobîndi, o dată cu palatul
134
şi cu puterile domniei ce orînduiesc cetatea, belşugul uriaş al părinţilor săi.
într-o asemenea luptă, ca un atlet de schimb, \ se va prinde zeiescul Oreste, doar singur el cu doi \; vrăjmaşi [64] ; de^ar fi să izbîndească !
EGIST
(dinăuntru) Aa, aa, vai, vai.
CORUL
Aşa, aşa, ce se petrece ? Cum ? S-a încheiat în casă totul ?
CORIFEUL
Să stăm de-o parte, faptul a fost împlinit. Să nu părem că suntem părtaşe la omor. Acum desigur, s-a ales sfîrşitul luptei. *(Corul se îndepărtează de faţada palatului. Slujitorul ţîşneşte îngrozit şi aleargă spre poarta gineceului.)*
SLUJITORUL
Vai mie, vai şi iarăşi vai, stăpânul meu a fost lovit de moarte.
Vai mie, strig a treia oară, Egist nu mai trăieşte !
(Izbeşte violent în uşă) *i*
Deschideţi cît mai grabnic porţile de la odăile femeilor, scoateţi zăvoarele !
Ar fi nevoie de un om în toată plinătatea vîrstei, dar nu ca să-l ajute pe cel care s-a săvîrşit : la ce ar mai sluji aceasta ?
Alei, nenorocire, strig pentru nişte surzi ; vorbesc fără folos, degeaba !
Unde-i Clitemnestra ? Şi ce face ?
Iată, se pare, gîtul ei aşezat sub tăiş, gata să cadă, lovit cu dreptate.
(Clitemnestra apare în pragul gineceului.)
135
CLITEMNESTRA Ce s-a-ntîmplat ? Ce fel de ţipete împrăştii în palat ?
SLUJITORUL
Eu strig că răposaţii îi omoară pe cei vii. CLITEMNESTRA
Nenorocire mie ! Desluşesc enigma.
Vom pieri prin viclenie, precum şi noi prin viclenie am ucis. . De ce nu-mi dă degrabă cineva securea ucigaşă ?
Să ştim odată dacă vom învinge sau dacă vom *fi* învinşi.
Atît de mult ne-am adîncit întru năpastă.

(Regina se grăbeşte spre poarta centrală, prin care apar Oreste, în mină cu spada pătată de sînge, şi Pylade. Slujitorul fuge înnebunit spre cetate, prin dreapta.)
ORESTE
Şi eu, de-asemenea, te caut. El şi-a primit pedeapsa de ajuns !
CLITEMNESTRA
Vai mie, ai murit, preascumpul meu Egist ! ORESTE
îţi este drag bărbatul ?
Lasă, că ai să zaci cu el în acelaşi mormînt şi astfel ţiu ai să-l înşeli, deşi e fără viaţă.
(Ridică spada, gata să-şi lovească mama. Clitemnestra cade în genunchi înaintea lui şi îşi rupe straiul, dezvelindu-şi sinul.)
136
CLITEMNESTRA
Opreşte-ţi mîna, fiule. Ruşinează-te, copilul meu, de sînul la care de atîtea ori ai adormit şi, suptă, hrana laptelui ţi s-a prelins pe buze.
(Oreste şovăie, braţul i se înmoaie, coboară spada.)
ORESTE
/ Pylade, ce să fac ? Mi-e teamă s-o ucid pe mama.
PYLADE
Bagă de seamă, unde vor ajunge profeţiile piezişului Apolo, rostite la Pytho, şi cinstea, chezăşia jurămintelor ?
»// Mai bine să te duşmănească toată omenirea decît zeii ! _>„ ,\,
ORESTE *J>~flt* ■
Socot că m-au învins temeiurile tale şi că m-ai ■•-•■•'"•■
sfătuit cuminte.
(Clitemnestrei:)
Urmează-mă, vreau să te înjunghii în apropierea lui.
Cît a fost viu l-ai preţuit mai mult decît pe tata, culcă-te şi moartă tot cu el, deoarece-l iubeşti pe omul ăsta şi îl urăşti pe cel ce trebuia să-ţi fie drag !
CLITEMNESTRA
Eu te-am hrănit, vreau să îmbătrînesc în preajma ta. / ORESTE 1
Cum ? L-ai omorît pe tata şi mai ţii să locuieşti, cu mine ?
CLITEMNESTRA
De toate, fiul meu, e vinovată Moira.
137
ORESTE
Aşadar, sfîrşitul tău l-a pregătit tot Moira. CLITEMNESTRA
Teme-te, copilul meu, de blestemul mamei taie ! ORESTE
Al unei mame care m-a născut ca să mă azvîrle-n nenoroc. s
CLITEMNESTRA
Doar te-am trimis într-un lăcaş de oaspeţi primitor [65]. ORESTE
Am fost vîndut de două ori, eu fiul unui tată liber.
CLITEMNESTRA
Unde-i aşadar simbria în schimbul căreia te-am dat ? ORESTE
Mi-ar fi ruşine să numesc deschis nemernica simbrie. CLITEMNESTRA
Nu-ţi fie, însă totodată pomeneşte şi păcatele lui taică-tău 1
ORESTE
Nu-l învinui pe cel ce se trudea luptînd, în timp ce tu şedeai, adăpostită, lîngă vatră !
138
CLITEMNESTRA
E dureros pentru femei să stea departe de bărbat, băiatul meu !
ORESTE Cazna bărbatului hrăneşte femeia leneşă de-acasă.
CLITEMNESTRA Tu ţii, într-adevăr, copile, s-o ucizi pe născătoarea ta ?
ORESTE Nu eu, ci tu pe tine însăţi ai să te ucizi.

CLITEMNESTRA
J3agă de seamă şi gîndeşte-te la căţelele vrăjmaşe ale mamei tale !
ORESTE Dar dacă preget, cum să scap de alejtatălujJJ.
* CLITEMNESTRA
i

Iată-mă, fiind încă în viaţă, cer îndurare de la un) mormînt.
/
ORESTE
Sfîrşitul căşunat părintelui meu te pedepseşte cu moartea.
CLITEMNESTRA Vai mie, am născut şi am crescut un şarpe !
' 139
ORESTE
\
Spaima din visele tale ţi-a prorocit adevărul.
L-ai ucis pe cel ce nu se cuvenea, acum îndură ceea ce nu se cuvine.
(O tîrăşte pe Clitemnestra în palat. Pylade îi urmează.)
CORIFEUL
Plîng îndoitul lor destin nefericit. Bietul Oreste a încununat atîtea risipiri de sînge. Totuşi, mă rog : să nu se stingă pentru totdeauna ochiul casei !
CORUL strofa I
Dreptatea s-a-ntors pîn' la urmă,
lovind Priamizii
cu toată povara pedepsei.
De-asemeni, s-a-ntors în palatul
lui Agamemnon
leul cel dublu, Ares cel dublu [66],
şi l-a împins pîn' la capăt
pe surghiunitul
prezis de oracol la Pytho,
pe cel aţîţat cu sfaturi primite
de la un zeu [67].
Strigaţi, chiuind, mântuirea
de rele a casei domneşti !
Cei doi purtători de miasmă,
cei doi stricători de averi
au ales cărările morţii.
Antistrofa I
S-a-ntors, luptînd în ascuns, cel care ştie, cu gînduri viclene, s-<aducă pedeapsa.
140
In luptă braţul i-a fost întărit
de fiica lui Zeus,
căreia noi, muritorii, îi spunem Dike,
după cum i se şi potriveşte,
dreptatea, ce suflă peste duşmani
răzbunare şi moarte.
Strigaţi, chiuind, mîntuirea
de rele a casei domneşti !
Cei doi purtători de miasmă,
cei doi stricători de averi
au ales cărările morţii.
Strofa II
Acum profeţia, strigată
din inima peşterii largi,
de-Apolo, zeul muntelui Parnas,
prin viclenie nevicleană
se năpusteşte la rîndu-i asupra greşelii
de-atîta vreme rămasă nepedepsită.
Noima divină domneşte
aici pentru noi.
Azi ne e dat să nu mai fim slugile fărădelegii,

cinstim, după cum se cuvine,
puterea cerească.
Lumina răsare din nou.
Simţit-am căzînd cumplitele lanţuri
ale palatului.
Ridică-te casă ! Destul
ai stat prăbuşită-n ţărînă.
Antistrofa II
Curînd va pluti
peste pragul acestui palat
sorocul ce toate le schimbă, ,>
cînd pmgărirea va fi
gonită din vatră, prin jertfe
de ispăşire ce spală păcatul.
Străinele-nfipte-n lăcaşul acesta
141
vor fi de-asemeni gonite [68].
Lumina răsare din nou.
Simţit-am căzînd cumplitele lanţuri
ale palatului.
Ridică-te casă ! Destul
ai stat prăbuşită-n ţarină.

(Poarta centrală se deschide. Or este iese, cu sabia în mină. In spatele lui zac pe podea cadavrele lui Egist şi al Clitemnestrei. Prin dreapta intră cetăţenii din Argos. Din gineceu aleargă Electra.) (~~~

ORESTE

Priviţi-i pe cei doi tirani ai ţării, ucigaşii tatălui meu, pustiitorii casei mele.

Cît de semeţi erau, odinioară, aşezaţi pe tronuri !

Şi-acum sunt tot uniţi în dragoste — se poate judeca din ceea ce au pătimit — iar jurămîntul lor rămîne credincios atîtor chezăşii.

Ei împreună s-au jurat să îl ucidă pe sărmanul meu părinte şi tot împreună să moară ; şi-au ţinut, fără greşeală, legămîntul !

(Poporului:)

Priviţi, de-asemenea, voi care nu sunteţi străini ;

de chinurile noastre, priviţi capcana care l-a înlănţuit pe bietul tata, împiedecîndu-i mîinile, încătuşîndu-i gleznele.

Apropiindu-vă în cerc, desfăşuraţi şi arătaţi învelitoarea în care a fost prins bărbatul, pentru ca săvîrşirile nelegiuite a'le mamei mele să le vadă tatăl, nu zămislitorul meu, ci Helios [69], cel care-şi plimbă ■'
ochii peste toate.

El, pentru mine, va mărturisi în faţa judecăţii c-am fost îndreptăţit să îmi urmez răzbunarea pînă la omorul mamei.

Nu mai vorbesc de omorîrea lui Egist ; fiind un dezmăţat, el şi-a primit pedeapsa cuvenită după lege.

Insă femeia care a pus la cale o asemenea blestemăţie împotriva bărbatului său, ale cărui odrasle ea le-a purtat sub brîu în pîntec — povară multă vreme scumpă,

dar apoi vrăjmaşă, precum s-a dovedit — ce ţi se pare că a fost ?

Murenă [70] sau năpârcă, o făptură ce otrăveşte fără muşcături, doar prin atingere, prin numai îndrăzneala şi sfruntarea sa firească ?

Iar ăstuia cum să-i spun oare cît mai pe potrivă, folosind cuvintele cele mai blînde ?

Laţ de prins sălbăticiuni sau giulgiu de sicriu, care îmbracă leşul din creştet pînă-n tălpi ?

Ba nu, năvod, mai bine cursă, arcan înconjurînd picioarele, unealtă-a unui făcător de rele care ar înşela drumeţii şi ar trăi din jafuri şi care, datorită capcanei lui viclene, cu cît ar nimici mai mulţi cu-atît mai mult s-ar încălzi în inimă de bucurie !

Să nu-mi pătrundă niciodată asemenea soţie-n casă j, cu voia zeilor, mai bine să mă sting fără copii ! (',

CORIFEUL

Aiai, mîhnite întîmplări ! Te-ai săvîrşit de o cumplită moarte [71]! Aiai, durerea înfloreşte pentru cel rămas în viaţă.

ORESTE

A făptuit omor sau nu a făptuit ? Îmi este martoră această pînză înroşită de spada lui Egist.

Sîngele, prin care s-a pătat, lucrînd cu timpul împreună, îi şterge din urzeală feluritele culori.

Acum pot să mă laud şi tot acum pot să mă plîng pe mine însumi.

învinuind această ţesătură care l-a ucis pe tata, mă mistui de durere şi pentru faptă şi pentru pedeapsă şi pentru

neamul meu întreg.
Din toată biruinţa nu-mi rămîne decît o amarnica mînjire.
142
143
CORIFEUL
Nu-i om să străbată pînă la capăt o viaţă nepăgubită de chinuri.
Aiai, aiai, tot suferinţe una după alta !
ORESTE
Luaţi aminte, nu ştiu cum va fi sfîrşitul acestor întîmplări.
îmi pare că încerc să-mi stăpînesc din frîie telegarii, care s-au smuls din drumul lor ; mă poartă gîndurile mele răzvrătite.
Am fost învins şi Spaima, gata să-şi înalţe cîntul, se iscă-n faţa mea ; cu zgomot mi se zbate inima, dar, cîtă vreme încă mintea mă ascultă, le fac vestire celor care ţin la mine :
într-adevăr, pe mama am ucis-o, şi nu fără dreptate, pe ucigaşa părintelui meu pîngărită, pe femeia urîtă de zei, iar cel care m-a îmboldit să îndrăznesc a fost Apolo, profetul din Pytho..
El prin oracol mi-a prezis, că, săvîrşind aceste fapte, mă va scuti să fiu învinuit de crimă, în schimb, de voi lipsi să-i împlinesc porunca, n-am să vă spun osînda făgăduită mie ; nici o săgeată azvârlită nu ajunge să bată pînă la asemeni suferinţe.
, Şi-acum priviţi-mă : purtînd un ram împodobit cu lină [72], voi merge la lăcaşul sfînt, clădit în jur peste buricul lumii [73], pe pămîntul lui Loxias, unde străluceşte para unui foc nepieritor, ca să fug de sîngele vărsat al mamei.
Mi-a rînduit Apolo, plecînd, să mă îndrept numai spre această vatră.
>
Iar pentru mai tîrziu, vă rog pe voi, pe toţi din Argos, să spuneţi cum s-au petrecut aceste rele şi să depuneţi mărturie, cînd se va întoarce Menelaos în cetate.
Eu, rătăcind printre străini, plecat din ţară, nu voi lăsa în urma mea decît această faimă tristă, viu sau mort.
:
(Se îndreaptă istovit spre ieşirea din stingă.)
I
CORIFEUL
Dar tu ai încheiat cu bine lupta ; să nu te prinzi i la jugul unor rostiri amare, să nu te ponegreşti pe tine \ însuţi, în ceasul cînd ai dezrobit întreg pămîntul argiaţ, şi dintr-o lovitură nimerită, ai retezat aceste două capete de şarpe.
(Oreste se opreşte brusc şi dă înapoi cutremurat de groază.)
ORESTE
Vai, prinselor... acolo zăresc nişte femei, parcâ-s Gorgone [74], îmbrăcate. în veşminte negre, şi sumedenie de şerpi, încolăcindu-se pe ele.
Nu mai sunt în stare să rămîn aici.
CORIFEUL
Ce fel de năluciri te duc într-un vîrtej, Oreste, pe tine, omul, pentru tatăl tău, cel mai de preţ ?
Intăreşte-te, nu-ţi fie teamă, ai dobîndit victorie deplină.
ORESTE
Nu sunt năluciri deşarte cele ce mă chinuiesc ; e limpede că sunt căţelele [75] stîrnite ale mamei ! ■
CORIFEUL
E proaspăt încă sîngele pe mîna ta, de-aceea ţi s-a năzărit în inimă o turburare.
144
145
ORESTE
/ Stăpîne Apolo, ce mulţime forfoteşte !
; Din ochi le picură un sînge înspăimintător.
\ CORIFEUL
Mai este cale să te cureţi de miasmă [76]. Mergi şi atinge-l pe Loxias, ce te va dezlega de suferinţe.
ORESTE
Voi n^aveţi cum să le zăriţi, dar eu le văd. Ele mă alungă, nu mai pot rămîne. *(Fuge,*

deznădăjduit prin stingă, cu spada înslngerată în mină.)
CORIFEUL
Mergi cu noroc şi-un zeu, coborînd asupra ta prielnice priviri, să-ţi hărăzească întîmplări mai bune.
Aceasta-i a treia furtună ce suflă deodată năvalnic peste palatul basileilor noştri.
Copiii tăiaţi şi mîncaţi au deschis, pentru sărmanul Thyestes, urmarea caznelor noastre.
Pe urmă, a fost dat să pătimească bărbatul regesc ; omul din fruntea oştirii aheilor a pierit înjunghiat în baie.
Acum, a treia oară, peste noi s-a prăbuşit, cum să grăiesc, mîntuirea sau moartea ?
Unde se va sfîrşi, unde se va stinge, adormită, mînia năpraznicei Ate ?